

2. Яковенко А.М. Больше внимания производству баранины // Овцы, козы, шерстяное дело. -1998. -№2. -С. 17-19.
3. Спиди А.У. Вівчарство: наука-практиці. - М. : Колосся, 1983. -С. 141-142.
4. Викторов П.И., Менькин В.К. Методика и организация зоотехнических опытов. -М.: Агропромиздат, 1991. -112с.
5. Методика оценки мясной продуктивности овец, -Дубровицы, 1979.
6. Плохинский Н.А. Руководство по биометрии для зоотехников. М.: Колос, 1969. -255с.
7. Васильев А.Н. Производство шерсти и баранины в тонкорунном и полутонкорунном овцеводстве. -М.: Колос, 1969. -С. 138-139.
1. Гребенюк А.З. Производство баранины в тонкорунном овцеводстве. - М.: Колос, 1974. - С. 72-73.

УДК 636.3.082

ТОВАРНІ ЯКОСТІ ШКУРОК БАГАТОПЛІДНОГО КАРАКУЛЮ АСКАНІЙСЬКОГО ПОРОДНОГО ТИПУ

М.М. Туринський, Н.А. Кудрик

Інститут тваринництва степових районів ім. М.Ф. Іванова «Асканія-Нова» - Національний науковий селекційно-генетичний центр з вівчарства

Наведено результати досліджень товарних якостей шкурок багатоплідного каракулю асканійського породного типу чорного забарвлення залежно від їх сорту та кількості новонароджених ягнят у приплоді. Встановлено, що найбільш бажаними є шкурки ягнят із числа двійневих, які характеризуються тонкою міздрею, середнім розміром завитків та вкороченим волоссяним покривом.

Ключові слова: шкурки, смушкова продуктивність, сортність, товщина міздрі, площа, довжина завитків, якість волоссяного покриву.

Шкурки - основна продукція каракульських овець. Смушковоутворюючий процес розпочинається на ранніх стадіях ембріогенезу і до моменту народження ягняти закінчується формуванням завитків. При цьому необхідна певна структура волоссяного покриву, в першу чергу, наявність волосу різних морфологічних типів, його відповідна тонина, довжина, завитість, гістологічна будова. Найменше відхилення одного з показників загальної сукупності біологічних ознак волоссяного покриву призводить до зміни шовковистості та блиску волосу, щільності завитків та інших ознак, які обумовлюють якість смушкової

продуктивності, таких, як ширина та довжина завитків, їх рисунок, напрямок відкритої сторони і т.д. Поєднання та ступінь вираженості цих ознак покладені в основу товарної оцінки каракулю [1, 2, 3, 4].

У зв'язку з тим, що якість смушків обумовлена товщиною міздрі, їх площею та масою, довжиною волосу, розміром і типом завитків, шовковистістю та блиском волосяного покриву, то метою наших досліджень було вивчення цих ознак та взаємозв'язку між ними залежно від сорту та кількості новонароджених ягнят у приплоді.

Матеріал і методика досліджень. Товарні якості шкурок багатоплідного каракулю асканійського породного типу чорного забарвлення вивчено в ДПДГ «Маркеєво» залежно від сорту та кількості новонароджених ягнят у приплоді. Досліджували: товщину міздрі, масу та площу шкурки, довжину вальків, ширину та висоту завитка, шовковистість та блиск волосяного покриву згідно методики вивчення якості каракулю [5].

Оцінку площі шкурок проводили згідно стандарту, за яким сухосолений каракуль розподіляли на: крупний - більш ніж 1400 см², середній - 900-1400 см², дрібний - менше 900 см².

Завитки за шириною, згідно з інструкцією з бонітування овець [6], розподіляли на: дрібні - до 4 мм, середні - від 4 до 8 мм, крупні - понад 8 мм; за довжиною - на короткі - до 20 мм, середні - від 20 до 40 і довгі - понад 40 мм.

Шовковистість волосяного покриву визначали на дотик і відносили до таких градацій: сильно шовковистий, шовковистий, недостатньошовковистий, грубошовковистий.

Блиск волосяного покриву вивчали органолептично та розподіляли на сильний, нормальний, недостатній та скловидний.

Всі кількісні показники опрацьовано методом варіаційної статистики згідно методики Плохінського М.О.[7]

Результати досліджень. Встановлено, що товщина міздрі, площа та маса шкурок значно змінювалися залежно від сорту та кількості новонароджених ягнят в приплоді.

За даними таблиці 1 шкурки різних сортів, одержані від ягнят із числа двійневих, характеризувалися тоншою міздрею в порівнянні з одинаками. Зокрема, товщина міздрі на крижах у двійневих становила в середньому 1,6±0,04 мм проти 1,7±0,06 мм у одинаків. Шкурки сорту жакет товстий, ребристий товстий та кавказький характеризувалися більш потовщеною міздрею (1,6-2,2 мм) в порівнянні з шкурками сорту жакет I, жакет московський та ребристий тонкий (1,4 - 1,6 мм).

Кожному сорту шкурки, як правило, відповідає певний розмір площі та маси. Серед шкурок тонкоміздрової групи такі сорти, як жакет московський та ребристий тонкий мали меншу площу, ніж шкурки сорту жакет I. Зокрема від ягнят - одинаків відповідно - на 62,8 см², або на 5,3% та 91,5 см², або на 7,9%; двійневих - на 31,2 см², або на 3,0% та 12,9 см², або на 1,2%. Проте, найменша маса притаманна сорту жакет I - 276,2 г у одинаків та 232,3 г у двійневих проти 298,6 та 247,2 г сорту жакет московський і 278,2 та 271,8 г -

ребристий тонкий. Ці шкурки є найлегшими при найбільшій їх площі серед сортів тонкоміздрової групи і тому вважаються найціннішими.

Шкурки товстоміздрової групи - ребристої та кавказької, мають меншу площу в порівнянні з жакетом товстим відповідно: на 91,5 см² та 319,3 см² у одинаків і на 150,1 та 457,3 см² у двійневих. Проте, найменшою масою відрізняються шкурки сорту кавказький - 381,5 г та 277,0 г, і, тому є легшими на 63,2 та 129,7 г, ніж шкурки сорту ребристий товстий і на 182,5 та 167,1 г - сорту жакет товстий.

Розмір завитків (ширина, довжина та висота) пов'язаний з товщиною міздрі, довжиною волосу, розвитком, конституцією та живою масою ягнят при народженні. З даних таблиці 2, де наведено показники ширини, довжини та висоти завитка, видно, що шкуркам сорту жакет I, жакет московський, ребристий тонкий і кавказький притаманний середній розмір завитка (5,2 - 7,2 мм у одинаків та 4,3-7,1 мм у двійневих); шкуркам сортів жакет товстий та ребристий товстий - крупний (9,7-11,7 мм у одинаків та 8,3 - 9,0 мм у двійневих).

Таблиця 1. Товщина міздрі, маса та площа шкурок асканійською багатоплідного каракулю залежно від сорту та кількості новонароджених ягнят у приплоді

Сорт шкурки	Народилися в числі	n	Товщина міздрі на крижах, мм	Площа шкурки, см ²	Маса шкурки, г
Жакет I	одинаків	5	1,6 ± 0,05	1242,8 ± 22,0	276,2 ± 13,5
	двійневих	7	1,4 ± 0,07	1063,4 ± 25,1	232,3 ± 15,4
Жакет московський	одинаків	7	1,5 ± 0,03	1180,0 ± 21,17	298,6 ± 7,04
	двійневих	17	1,4 ± 0,04	1032,2 ± 34,08	247,2 ± 11,49
Жакет товстий	одинаків	3	2,2 ± 0,18	1629,0 ± 49,51	564,0 ± 11,37
	двійневих	3	2,0 ± 0,17	1564,3 ± 97,04	444,3 ± 41,87
Ребристий тонкий	одинаків	6	1,5 ± 0,05	1151,3 ± 26,15	278,2 ± 10,94
	двійневих	6	1,4 ± 0,08	1050,5 ± 59,6	271,8 ± 18,49
Ребристий товстий	одинаків	4	2,0 ± 0,06	1537,5 ± 17,79	444,7 ± 14,53
	двійневих	4	1,7 ± 0,03	1414,2 ± 47,95	406,7 ± 35,17
Кавказький	одинаків	8	1,8 ± 0,08	1309,7 ± 48,29	381,5 ± 18,85
	двійневих	8	1,6 ± 0,08	1107,0 ± 51,51	277,2 ± 22,29
В середньому	одинаків	33	1,7 ± 0,05	1250,8 ± 34,19	328,1 ± 17,33
	двійневих	45	1,5 ± 0,04	1158,3 ± 31,83	299,4 ± 13,24

У результаті досліджень також було встановлено, що різні сорти каракулю мають завитки не однакової довжини. Найдовший завиток на шкурках ребристого тонкого - 65,0 мм у одинаків та 60,8 мм у

двійневих, ребристого товстого відповідно 57,5 та 53,7 мм, жакет І - 57,0 та 57,9 мм; найкоротший - кавказького сорту - 22,6 та 23,1 мм.

Висота завитка утворює його форму та тип і залежить від довжини волосу та ступеня його завитості.

Згідно таблиці 2 шкурки сорту жакет московський, ребристий тонкий, жакет І характеризувалися невисоким завитком (4,5-4,8 мм у одинаків та 3,8-4,4 мм у двійневих). Найвищі завитки мали шкурки сортів жакет товстий - 6,7мм у одинаків та 6,3 мм у двійневих, ребристий товстий - 5,7 та 5,5 мм та кавказький - 6,0 та 5,6 мм.

Враховуючи, що цінність смушку залежить також від якості волосяного покриву, нами було вивчено і його шовковистість та блиск. У результаті встановлено, що питома вага шкурок із шовковистим та блискучим волосяним покривом становила 75,7% від ягнят одинаків та 86,7% від двійневих.

Таблиця 2. Розміри валькуватих завитків на шкурках асканійського багатоплідного каракулю залежно від сорту та кількості новонароджених ягнят в приплоді

Сорт шкурки	Народилися в числі	n	Розмір завитка, мм		
			ширина	довжина	висота
Жакет І	одинаків	5	5,4±0,24	57,0±2,55	4,8±0,37
	двійневих	7	4,7±0,52	57,9±2,14	4,4±0,48
Жакет московський	одинаків	7	5,4±0,43	43,6±2,61	4,7±0,42
	двійневих	17	5,0±0,27	39,9±1,45	4,2±0,25
Жакет товстий	одинаків	3	11,7±0,67	40,0±2,89	6,7±0,33
	двійневих	3	8,3±0,33	41,7±4,41	6,3±0,33
Ребристий тонкий	одинаків	6	5,2±0,6	65,0±3,16	4,5±0,43
	двійневих	6	4,3±0,33	60,8±2,39	3,8±0,31
Ребристий товстий	одинаків	4	9,7±0,25	57,5±1,44	5,7±0,48
	двійневих	4	9,0±0,41	53,7±2,39	5,5±0,29
Кавказький	одинаків	8	7,2±0,25	22,6±0,82	6,0±0,38
	двійневих	8	7,1±0,4	23,1±0,74	5,6±0,37
В середньому	одинаків	33	6,9±0,41	45,9±2,83	5,2±0,2
	двійневих	45	5,8±0,28	43,8±2,08	4,7±0,19

При вивченні кореляційних зв'язків між основними селекційними ознаками якості смушку встановлено, що площа шкурки позитивно корелює з масою - +0,909 - +0,903; шириною завитка - +0,763- +0,770; товщиною міздрі - +0,8120 - +0,801; висотою завитка - +0,3861- +0,5398. Маса шкурки має позитивний кореляційний зв'язок з довжиною волосу +0,5845 - +0,6888; шириною завитка - +0,8433- +0,7683; товщиною міздрі - +0,9027-+0,8012; висотою завитка - + 0,5308-+0,7330; ширина завитка - з товщиною міздрі - +0,8167-

+0,6266 та висотою валька - +0,5807- +0,6791; а товщина міздрі з висотою валька - +0,5813-0,5679. Отже, зі збільшенням площі та маси шкурки збільшуються і інші вищевказані показники. Проте недоцільно спрямовувати селекцію на їх збільшення, тому що при цьому знижується товарна цінність смушки.

Виявлено негативні кореляційні зв'язки між площею шкурки та довжиною завитка - 0,2141-0,2385; шириною завитка - довжиною валька - 0,1815 - 0,3117; довжиною валька - товщиною міздрі - 0,6621-0,3948; довжиною валька та висотою волосу -0,3230 -0,2868. Тому подальша селекційно-племінна робота з багатоплідними каракульськими вівцями повинна бути спрямована на зменшення цієї кореляційної залежності.

Сортність каракульських шкурок визначається товарною оцінкою, при якій враховують: забарвлення, густоту волосу, щільність завитків, довжину волосу, шовковистість і блиск волосяного покриву. При цьому для кожного сорту згідно стандарту характерна певна площа шкурки.

Таблиця 3. Сортність каракульських шкурок залежно від кількості новонароджених ягнят в приплоді

Сорт	Народилися в числі			
	одинаків		двійневих	
	гол.	%	гол.	%
Жакет I	31	8,6	49	11,3
Жакет московський	106	29,5	168	38,6
Жакет товстий	55	15,3	60	13,8
Всього жакетних	192	53,5	277	63,7
Ребристий тонкий	27	7,5	41	9,4
Ребристий товстий	48	13,4	18	4,1
Кавказький товстий	40	11,1	41	9,4
Всього I сортів	307	85,5	377	86,7
II, III і брак	52	14,5	58	13,3
Всього, шт.	359	100	435	100

Результати сортності шкурок асканійського багатоплідного каракулю наведено в таблиці 3, які свідчать, що вихід смушків I сорту у одинаків становив 85,5 та 86,7% у двійневих. Достовірної різниці за цією ознакою залежно від кількості ягнят у приплоді не встановлено. Вихід шкурок жакетної групи був у межах 59,1%. Більш чітко ця ознака виражена в ягнят, що народилися в числі двійневих, їх питома вага складає 63,7% проти 53,5% у одинаків, причому, в основному, за рахунок шкурок сорту жакет московський. Вихід шкурок ребристої

групи був на рівні 16,9%, тоді як кавказької - 10,2%. Із збільшенням кількості ягнят у приплоді зменшується вихід кавказької групи - 9,4% у двійневих проти 11,1% у одинаків. Вихід шкурок небажаного другого, третього сортів та браку в середньому становив 13,9%.

Висновки. Шкурки, отримані від ягнят, народжених у числі двійневих чи одинаків багатоплідного каракулю чорного забарвлення різних сортів відповідали вимогам на чистопородний каракуль за товщиною міздрі, площею, масою, формою та розміром завитків, шовковистістю і блиском волосяного покриву. Найбільш бажаними є шкурки ягнят із числа двійневих, які характеризуються тонкою міздрею - 1,4-2,0 мм, середнім розміром завитків - 4,3-8,3 мм, чітким рисунком, вкороченим шовковистим та блискучим волосяним покривом. У подальшому селекційно-племінна робота з багатоплідними каракульськими вівцями буде спрямована на підвищення виходу шкурок перших селекціонованих сортів та поліпшення їх якості.

Список використаної літератури

1. Закиров М.Д. Каракуль Узбекистана - Ташкент, 1970. - 96 с.
2. Кошевой М.А. Селекция и условия разведения каракульских овец - Ташкент, 1975. - 247с.
3. Закиров М.Д., Шарафутдинов Ф, Хамракулов Д.Ю. Смушководение - Ташкент, 1978. - 209 с.
4. Елемесов К.Е. Механические и физико-химические свойства каракульских смушек разных сортов // Совершенствование технологии производства каракуля и улучшение его качества. Тр. Казахского НИИ каракулеводства. - Самарканд, 1974. - Т. II. - С. 141-150.
5. Дьячков И.Н., Закиров М.Д., Письменная Р.Т. Методика изучения качества каракуля // Тр. ВНИК. - Самарканд, 1963. - Т. XIII. - С. 105-119.
6. Інструкція з бонітування овець. - К: П.П. «Бланк-Сервіс», 2003.- 154с.